

שימוש בפוליגרף בהליך פלילי

בעת האחרונה עלו לכותרות מספר מקרים בהם בחרו חשודים בעבירות, וכן מתלוננים, לעבור בדיקת פוליגרף בשלבי החקירה המשטרית. על מנת לסלק אי הבנות, חשוב להבהיר כי בדיקה זו איננה משמשת כראייה קבילה בבית המשפט, ובוודאי שלא ניתן להרשיע אדם בגין תוצאותיה. מדוע, אם כן, נעשה שימוש בבדיקה זו? על כך בשורות הבאות.

כמה מילים על המכשיר

מכשיר הפוליגרף מבוסס על מחקרים מדעיים, לפיהם כאשר אדם משקר הוא מצוי ביתר לחץ והתרגשות, ונדרש לגייס לשם כך אנרגיה גופנית. כתוצאה מכך ישנם שינויים בפעילות הפיזיולוגית ונוצרים סימנים שלרוב לא ניתן להבחין בהם בעין, אך כן בעזרת מכשור חשמלי. כלומר, האלקטרודות המוצמדות לגופו של הנבדק רושמות שינויים בדופק, בלחץ הדם ובעור, אשר מופיעים על צג המחשב וניתנים לניתוח על ידי הבודק. זאת, באמצעות השוואה לשאלות ניטרליות ונכונות בוודאות (שם, גיל וכדומה). לאורך השנים נבדקו ושוכללו מכשירים אלו פעמים רבות, כאשר הנתונים מורים על אחוז דיוק של כ- 70 עד 95 אחוזים.

מדוע לא מדובר בבדיקה קבילה בבית המשפט

בדין האזרחי (ולא הפלילי) יש לשכנע את בית המשפט בצדקת הטענות במידה גבוהה יותר מהצד השני. כלומר, זוהי לשון מאזניים המוכרעת גם במקרה שבו צד אחד הצליח לשכנע מעט יותר מהשני, ואפילו ברמה של 51%. ואולם, מאחר שלדין הפלילי יש השלכות חמורות ביותר על חירותו ושמנו של אדם, נדרש רף גבוהה בהרבה ממשפט אזרחי. במקרים אלו, על התביעה להוכיח מעל לספק סביר את אשמת הנאשם, בעוד עורך דינו מנסה לעורר ספקות. אמנם, התביעה אינה חייבת להוכיח אשמה ב- 100% אך קרוב מאוד לכך, ולכן ממצאי הפוליגרף שאין הסכמה גורפת על אמינותם, אינם מתקבלים. מלבד זאת, ישנן טענות רבות הנוגעות לאי דיוקים והשפעות, כמו לחצי חקירה ומתחים הגורמים לתוצאות "שקר", או אנשים קרי רוח שיודעים להערים על המכשיר.

בדיקה מקיפה של הסוגיה

בשנת 1980 הוגש לשר המשפטים מסמך מטעם ועדה שבדקה את קבילות בדיקות הפוליגרף. הוועדה קבעה שמדובר בבדיקות אמינות מאוד בשיעור הגבוה מ- 90%, שקיים ניסיון חיובי עם תוצאותיהן במדינות שונות בעולם, ושלעיתים מדובר בהזדמנות יחידה עבור נאשם לנקות את שמו. מצד שני קבעה הוועדה כי ישנה אי ודאות לגבי אנשים שהבדיקה לא יעילה לגביהם, ושמפעיל המכשיר עלול בעצמו להשפיע על הבדיקות. כמו כן, נקבע כי ישנו חשש להשפעתם של תנאים חיצוניים על הנבדק, כמו חום וקור, וכן להשפעת ליקויים טכניים במכונה עצמה. לבסוף, נקבע שאם יאושר השימוש בבדיקות פוליגרף כראיה קבילה יעודד הדבר מציאת דרכים להערים עליהן, ואף עלולה להיפגע זכותו של חשוד או נאשם להימנע מהפללה עצמית. על כן, הוועדה המליצה כי התוצאות לא יהוו ראיה בבית המשפט, אך שניתן יהיה לעשות בהן שימוש בהליכי ביניים (בפרט מעצרים).

פוליגרף בחקירה

לאור המלצות הוועדה אכן נעשה שימוש בבדיקות פוליגרף על ידי חוקרי משטרה, בהליכים כמו דיוני הארכת מעצר או שחרור בערבות, ולמעשה החוקרים מייחסים לכלי זה חשיבות גדולה. בעזרתו הם יכולים להוציא מידע, לסנן חשודים, להגיע לחשודים נוספים, לבצע עימותים בין מתלונן לחשוד, ולעיתים גם להשתמש בממצאים על מנת להפעיל לחץ - בין אם על ידי גילויים או הסתרתם. חשוב להדגיש כי הניסיון מוכיח שההתרגשות והלחץ במעמד הבדיקה משפיעים על תוצאותיה, ושלעיתים קרובות אנשים דוברי אמת יוצאים "משקרים" בנסיבות אלו. לכן, מבחינתם טוב הדבר שלא מדובר בראיה קבילה, ולמעשה אין לה כוח אמיתי בהוכחת החפות או האשמה. גם בית המשפט העליון קבע כי התוצאות אינן צריכות להטות את לשון המאזניים לכאן או לכאן.

הזכות לסרב לבדיקת פוליגרף

חשוב להדגיש כי אדם הנחקר במשטרה אינו חייב להסכים [לבדיקת פוליגרף](#). יתר על כן, בניגוד לשמירה על זכות השתיקה, אין בסירוב כדי לחזק את משקל החשדות כנגדו. כלומר, סירוב לבדיקה אכן יכול להיתפס על ידי החוקרים כניסיון להסתיר דבר מה, והם אכן יכולים להשתמש בו כדי להפעיל לחצים, אך כל אמירה לפיה סירוב ישפיע על כף הראיות בבית המשפט פשוט אינה נכונה. לעניין זה נדרש גם בית המשפט העליון, אשר קבע שמכיוון שאין כל חובה לעבור בדיקת פוליגרף, אי אפשר להסיק מסקנות לחובתם של נאשמים המסרבים לקיימה. יתר על כן, הושמעה חוות דעת כי עדיף שבכלל לא תובא עדות בפני בתי המשפט אודות סירוב של נאשמים לעבור את הבדיקה.

{*:fast_contact}